

**Голові спеціалізованої вченої ради Д64.707.03
Національного університету цивільного захисту
України, заслуженому працівнику освіти,
д. держ. упр., професору С.М. Домбровській**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора Пархоменко-Куцевіл Оксани Ігорівни на дисертаційну роботу **Перевізника Вячеслава Миколайовича «Механізми розвитку гендерної політики держави»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

На сучасному етапі в Україні, як у будь-якій іншій державі світу, що розвивається на демократичних засадах, забезпечення принципу гендерної рівності – одне з основоположних завдань суспільства та держави. Ретроспективний аналіз наукової літератури свідчить, що проблематика забезпечення принципу гендерної рівності стала актуальною здавна, проте сучасну наукову оцінку та нові шляхи вирішення вона отримала з середини минулого століття (важливо враховувати особливості розвитку кожної країни). Слід зазначити, що в українській науковій доктрині різні аспекти принципу гендерної рівності неодноразово розглядалися вченими в радянський період історичного становлення нашої країни, проте крізь призму ідеологічного навантаження того часу. Саме з кінця 1980-х – початку 1990-х рр. питання гендерного збалансування отримало інший вектор розвитку на вітчизняних просторах з урахуванням досягнень європейських та інших країн світу. Однак нині у кожній державі світу тією чи іншою мірою продовжує існувати гендерна асиметрія. Це об'єктивно унеможлиблює повноцінну діяльність публічних структур та розвиток приватної сфери. Відсутність належного механізму забезпечення принципу гендерної рівності поглиблює проблему соціальної несправедливості у суспільстві та, як наслідок, стримує сталий людський розвиток. Сьогодні забезпечення рівності жінок і чоловіків є одним із пріоритетних питань становлення сучасної України.

Проблематика забезпечення принципу гендерної рівності та формування відповідного національного механізму викликана світовими політичними

процесами, міжнародними зобов'язаннями України, її європейським вибором та іншими чинниками і має суттєве теоретичне й практичне значення для юридичної доктрини та державно-суспільного розвитку.

Також актуальність дисертаційної роботи підтверджується її використанням у процесі виконання наукової теми «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. В межах зазначеної теми дисертантом проаналізовано заходи удосконалення механізмів державного управління формуванням гендерної політики української держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Здобувачем узагальнено і коректно використано ґрунтовні наукові дослідження з історії, теорії та методології державного управління, що сприяло формуванню концептуального бачення специфічного поля дослідження та виробленню системного підходу до аналізу предмету дослідження. Сформульовані наукові положення та висновки щодо удосконалення механізмів державного управління при формуванні гендерної політики держави є достатньо обґрунтованими, підтверджені використанням значного масиву теоретичного та емпіричного матеріалу.

Поставлена автором мета дисертаційної роботи досягнута і логічно розкрита шляхом послідовного вирішення поставлених завдань – охарактеризувати етапи становлення гендерної політики держави та напрями її реалізації; систематизувати зарубіжний досвід впровадження та формування державної гендерної політики; обґрунтувати методичні аспекти інституційного механізму державної гендерної політики; здійснити аналіз упровадження організаційно-правового механізму державного управління при формуванні гендерної політики; визначити шляхи удосконалення організаційно-правового механізму державного управління формування гендерної політики; окреслити стратегічні напрями формування

У *першому розділі* проаналізовані кластери гендерних проблем, зокрема: недостатня увага до діяльності структурних підрозділів державних органів, що відповідають за забезпечення в суспільстві умов для розширеного відтворення соціального потенціалу і людського капіталу; гендерна нейтральність або гендерна асиметричність законодавства; відсутність завдань з регуляції гендерних стосунків у повноваженнях структурних підрозділів органів державної влади, що займаються

питаннями соціального відтворення, у тому числі демографічними - сім'ї, материнства і дитинства та ін.; виникнення інформаційних бар'єрів і шумів, пов'язаних з «лінзами» гендеру, як сприйняттям і аналізом гендерних нейтральних проблем і подій крізь призму гендерних уявлень і стереотипів; існування вертикальної і горизонтальної гендерної сегрегації на цивільній службі; фемінізація кадрового корпусу державних органів на тлі збереження гендерної піраміди влади; низька гендерна компетентність службовців, що веде до дискримінації за ознакою статі (сексизму), у тому числі неусвідомленою та ін. Автором узагальнені наукові підходи до складових елементів гендерної політики держави її цілі, напрямів, та витоків гендерної дискримінація, охарактеризовано сучасний стан та наслідки реалізацію гендерної політики в області подолання гендерної дискримінації

У *другому розділі* проаналізовано та систематизовано зарубіжний досвід впровадження та формування державної гендерної політики, окреслено методичні аспекти інституційного механізму державної гендерної політики, здійснено системний аналіз впровадження організаційно-правового механізму державного управління формуванням гендерної політики. Запропоновано два виміри, що впливають на реалізацію гендерної політики: по-перше, чинники можуть бути як сприяючими розвитку гендерної політики, так і перешкоджаючими її здійсненню. Також слід зазначити, що вплив одного і того ж чинника може оцінюватися по-різному, залежно від конкретного історичного періоду і існуючою в той момент соціально — політичної обстановки в країні; по-друге, розділення чинників на суб'єктивні і об'єктивні. Перші з позначених припускають наявність політичної ініціативи з боку державних діячів і політичної еліти для ефективного здійснення і розвитку цього напрямку. Другий блок причин розглядає проблему наявності або відсутності інтересу у самих представниць слабкої статі до суспільно — політичній активності. Також вивчення впливу об'єктивних причин припускає аналіз соціально — економічної обстановки, ситуації в сім'ї і професійній діяльності жінки, який дозволить виявити ключові причини виникнення нерівності в суспільстві.

У *третьому розділі* обґрунтовано підходи до застосування гендерного ресурсу державної політики управління, визначено шляхи удосконалення організаційно-правового механізму державного управління формування гендерної політики, окреслено стратегічні напрями формування державної політики у сфері гендерної рівності.

Обґрунтована потреба в розробці концепції гендерного ресурсу державної політики і управління, яка обумовлена дією наступних груп чинників: політичних, пов'язаних з диверсифікацією характеру державної влади в сучасному суспільстві і участю в політичних процесах раніше депривірованих соціальних груп, які

використовують для цього різні форми цивільної і політичної активності. В умовах плебісцитарної демократії ресурсами розвитку і зміцнення легітимності держави стає скорочення будь-яких форм нерівності, існуючих в суспільстві, у тому числі гендерних; економічних, пов'язаних з використанням соціальних / кадрових/ людських ресурсів в якості нових поновлюваних і невичерпних ресурсів розвитку в економіці «знань» постіндустріального суспільства. Це актуалізує питання про типи таких ресурсів і механізми їх застосування шляхом проведення державної політики відносно різних соціальних груп, у тому числі гендерних; соціальних, зосереджених в площині підвищення добробуту українських громадян і боротьби з бідністю, у тому числі шляхом активізації соціального потенціалу населення і подолання психології патерналізму і утриманства. Розуміння причин формування такої психології і розробка механізмів її подолання служать основою проведення державної політики зняття інституціональних обмежень соціальної мобільності низькоресурсних груп, зокрема жінок, що становлять більшість в Україні; управлінських, визначуваних потребою в розвитку і ефективному використанні кадрового потенціалу державних органів, підвищенні професіоналізму і компетентності державних службовців, більшість яких складають жінки, що виступає необхідною умовою успішної реалізації завдань адміністративної реформи системи державного управління.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень і висновків дисертаційної роботи. Висновки відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненій анотації дисертації, а рекомендації доведено до рівня їх можливого використання у практичній діяльності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації також підтверджена в процесі їх апробації на 4 міжнародних науково-практичних конференціях.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність результатів і висновків дослідження забезпечується чітко визначеною методологією, загальних і спеціальних методів наукового пізнання – метод класифікації, логіко-семантичний, системно-структурний, компаративний, порівняльно-історичний та проблемно-хронологічний методи, статистичний і документальний аналіз тощо.

Погоджуючись із сформульованими в дисертації конкретними положеннями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливо хочу відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

У роботі вперше обґрунтовано стратегічні напрями формування державної політики у сфері гендерної рівності, що засновані на інтеграції форм, методів і інструментарію державних дій в єдиний організаційно-правовий механізм, який включає нормативно-інформаційну та організаційну і забезпечує проведення для цього гендерно-орієнтовану політику, спрямовану на інституціональні зміни в умовах розвитку громадянського суспільства в бік вирівнювання можливостей гендерних груп.

До методологічних здобутків автора слід віднести по-перше, удосконалення методики оцінки інституційного механізму державної гендерної політики, яка заснована на комплексному аналізі функціонального управління і полягає в підвищенні гендерної культури і гендерної компетентності діючих державних службовців, що реалізується у рамках післядипломної освіти чиновників, як підвищення якості державного управління шляхом ефективнішого використання кадрового потенціалу державних органів через розвиток меритократичних принципів посадового просування, подолання упередженості і гендерних стереотипів у кадрових призначеннях і оцінках цілей та результатів професійної діяльності; по-друге, модернізація інструментів та напрямів систематизації зарубіжного досвіду для впровадження та формування державної гендерної політики, як сукупність організаційних структур, нормативно-правової бази, форм, методів, інструментарію державної дії, через введення обов'язкової державної гендерної експертизи усіх без виключення соціально значущих планів і проєктів, сприяючих підвищенню ефективності їх використання в економічному просторі держави; по-третє, набуло подальшого розвитку методичні підходи до визначення етапів становлення гендерної політики держави та напрямів її реалізації в області гендерних стосунків, де гендерна політика виступає складовою частиною соціальної політики держави, знаходячись з нею в стосунках взаємовпливу і взаємозалежності, через її ефекти актуалізації соціального потенціалу гендерних груп і підвищення їх громадської активності, формуючи стосунки соціально-економічної залежності і патерналізму, вирівнювання ресурсозабезпечення груп жінок і чоловіків та звернення до соціально-конструктивістської теорії гендеру, що акцентує соціальну природу гендерної нерівності; по-четверте, набуло подальшого розвитку визначення основних критеріїв аналізу впровадження організаційно-правового механізму державного управління формуванням гендерної політики, через наростання значущості традиціоналістських гендерних норм державної політики і управління, та може бути реалізований в соціальній, інформаційно-культурній і демографічній сферах життя суспільства. через його формування і застосування в державній політиці і управлінні на соціальному і інституціональному рівнях.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 10 наукових

працях, у тому числі 6 статей в наукових фахових виданнях, із них 1 – стаття в зарубіжному виданні, 4 – тези конференцій. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження – 3, 85 др. арк.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Достовірність наукових положень, сформульованих у дисертації, підтверджується їх впровадженням у діяльності виконавчої гілки влади.

Окремі результати дисертаційного дослідження знайшли своє конкретне практичне застосування в роботі:

Черкаської обласної ради, зокрема теоретичні розробки та практичні рекомендації стосовно систематизації зарубіжного досвіду, впровадження та формування державної гендерної політики, як сукупності організаційних структур, нормативно правової бази, форм, методів та інструментарію державної дії застосовуються при розробці соціальних програм підтримки сім'ї, забезпечення рівних прав жінок і чоловіків на період до кінця 2021 р. (довідка про впровадження № 01.1-61/236 від 10.03.2020);

Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, зокрема практичні пропозиції стосовно залучення зарубіжного досвіду при впровадженні гендерної політики в навчальний процес (довідка про впровадження № 114, від 10.03.2021);

Національного університету цивільного захисту України при викладанні дисциплін з підготовки магістрів з публічного управління: «Управління соціальним і гуманітарним розвитком», «Державне управління в економічній сфері», та «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» (акт про впровадження № 11 від 11.11.2020).

Оцінка ідентичності автореферату та основних положень дисертації

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертації.

Дисертація виконана у формі рукопису. Обсяг і структура роботи обумовлена поставленими завданнями та можливостями джерельної бази і становить 198 сторінок друкованого тексту. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Список використаних джерел налічує 219 найменувань, що дозволило автору запропонувати ряд наукових

положень, висновків і рекомендацій, отриманих на основі вивчення наукової літератури з даної проблематики.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Основні положення та висновки дисертації щодо обґрунтування удосконалення механізмів державного управління при формуванні гендерної політики держави є важливими аспектами розвитку системи публічного управління та є засади формування ефективної державної політики з урахуванням гендерних аспектів.

Окремі аспекти дисертаційної роботи є основою для вирішення практичних завдань і можуть бути використані органами державної влади та органами місцевого самоврядування, іншими державними і громадськими інституціями при розробленні законодавчих і нормативно-правових актів, при здійсненні практичних заходів з формування та розвитку державної політики з урахуванням гендерних аспектів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості науково-теоретичних положень дисертаційної роботи, її цілісність і логіку викладення матеріалу, доречно зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. У розділі 1 «Теоретичні аспекти розвитку гендерної політики держави» автор детально розглядає концептуальні напрями формування державної політики у сфері гендерної рівності, аналізує етапи впровадження та основні складові державної політики у сфері гендерної рівності, разом з тим не аналізує можливостей впровадження таких структурних елементів та їх наслідків, а також результативності та ефективності реалізації державної політики у сфері гендерної рівності. Крім того, автором доцільно було б проаналізувати регіональний аспект реалізації державно-управлінських рішень з урахуванням гендерної рівності та їх наслідків.

2. В розділі 2 «Оцінка розвитку механізмів гендерної політики держави» автором здійснено спробу систематизувати закордонний досвід при реалізації державної гендерної політики, разом з тим автором необґрунтовано чому були проаналізовані саме такі закордонні практики та досвід, а також не виокремленні закономірності розвитку державної гендерної політики за кордоном, не визначені які позитивні та негативні риси існують при реалізації різних моделей

державної гендерної політики за кордоном.

3. У підрозділі 2.2. автором здійснено впровадження методичних аспектів інституційного механізму державної гендерної політики, разом з тим, на нашу думку, не достатньо проаналізовано алгоритм впровадження таких методичних аспектів інституційного механізму державної гендерної політики та не надано пропозицій стосовно практичного впровадження даного інституційного механізму. Крім того, було б доцільним розглянути визначення інституційного механізму саме з урахуванням формування та реалізації державної гендерної політики України.

4. У розділі 2 *«Оцінка розвитку механізмів гендерної політики держави»* автором слід було б докладно розглянути нормативно-правові механізми, у тому числі міжнародні зобов'язання, щодо формування та реалізації державної гендерної політики, з урахуванням сучасних тенденції та формування інноваційних інституцій, у тому числі формування відповідальних підрозділів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також формування інституції радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Проаналізувати їх роль у формуванні державної гендерної політики в Україні та охарактеризувати можливі недоліки й проблеми.

5. Крім того, в тексті дисертаційного дослідження не достатньо приділено уваги аналізу основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно за останній період.

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота дисертацію Перевізника Вячеслава Миколайовича на тему *«Механізми розвитку гендерної політики держави»* є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Одержані автором результати забезпечують вирішення важливої теоретико-прикладної проблеми щодо обґрунтування теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення

Дисертація характеризується новизною одержаних результатів і висновків, має теоретичну і практичну цінність та відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, та пунктів 9,10, 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Перевізник Вячеслав Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з

державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування

Переяслав-Хмельницького державного
педагогічного університету ім. Г. Сковороди

доктор наук з державного управління,
професор

Підпис О.І. Пархоменко-Куцевіл
Засвідчую:
Нач. ВК П.В. Пастушенко